

виховання дітей розглядалось як основа формування особистості, підготовки майбутніх господарів та матерів [6, с. 102], бо жінка крім домашньої роботи доглядала дітей [3, с. 127].

Зауважимо, що для виховання повноцінної людини надзвичайно велике значення в гуцульських сім'ях приділялося здоров'ю та фізичному розвитку дітей. Тому великого значення надавалося загартуванню дітей змалку. Крім того, у сім'ї дітям прищеплювали елементарні гігієнічні звички: тримати в чистоті одяг, взуття, постіль, житло та тіло. Ще фізичному розвитку дітей сприяли рухливі ігри, котрі виховували силу, спритність, витривалість та привчали долати психологічні й фізичні навантаження [5, с. 152].

Таким чином, відносинами між чоловіком і жінкою, канонами їхньої поведінки, точніше, їх ідеальної моделі, керували народні традиції, громадське право, християнські закони. Для одруженого чоловіка, для одруженої жінки існували неписані правила, за умови дотримання яких вони сприймалися громадою як міцне й здорове подружжя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гошко Ю. Сім'я в Карпатах та Прикарпатті в XVI–XIX ст. Науковий збірник Музею української культури в Свиднику. Братислава; Пряшів, 1994. Т. 19. С. 234–242.
2. Гримич М. В. Звичаєве цивільне право українців XIX – початку XX століття. К.: Арістей, 2006. 560 с.
3. Дерлиця М. М. Селянські діти. Львів: З друк. НТШ, 1898. 267 с.
4. Кайндль Р. Гуцули: їхнє життя, звичаї та народні перекази. 2-е вид., випр. і доп. Переклад з німецької Зіновії Пенюк; наукове редагування і післямова Олександра Масана. Чернівці: «Молодий буковинець», 2003. 200 с.
5. Сявак С. Українська етнопедагогіка в її історичному розвитку. К., 1974. 152 с.
6. Чмелик Р. Мала українська селянська сім'я другої половини XIX – початку XX ст. Львів, 1999. 143 с.

Нісіфорова Анастасія
Науковий керівник – викл. Тимків І.М.

ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ

Сучасний соціум ставить ряд вимог щодо формування морально-етичних якостей у дитини. У роботі з дошкільнятами, педагоги звертають увагу на розвиток мовлення, моторики, логіки, письма та математики, часто применшуючи значення розвитку високоморальних людських цінностей. Тому для розв'язання даної проблематики слід звернути особливу увагу на розвиток духовного рівня дитини.

Мета статті полягає в аналізі впливу толерантності на формування особистості дошкільника.

Дослідники визначають толерантність як поважання, сприйняття та розуміння багатого різноманіття культур нашого світу, форм самовираження та самовиявлення людської особистості; це, передусім, активна позиція, що формується на основі визнання універсальних прав та основних свобод людини; обов'язок сприяти утвердженню прав людини, плюралізму (в тому числі культурного плюралізму), демократії та правопорядку. Толерантність можна розуміти як партнерство у спілкуванні; як формування культури діалогу (М. Бахтін, В. Біблер); як формування установок толерантної свідомості (О. Асмолов, Г. Солдатова, Л. Шайгерова); як здатність індивіда без заперечення та протидії сприймати чужі думки, стиль життя, характер поведінки та інші особливості, що в сумі складає основу відмови від агресії (С. Бондирева, Д. Колесов) [4].

У нашому дослідженні толерантність – це прояв терпимості, поваги до інших, до їх національного походження, культури, традицій, власних поглядів на життя.

Толерантність виступає предметом дослідження українських та зарубіжних філософів, педагогів, психологів та соціологів. Зокрема, під час написання статті ми послуговувались працями таких науковців: Д. Хейд, Дж. Доннелі, Ф-М. Вольтер, М. Конш, Г. Бюзелева Я. Драб, В. Сухомлинський, О. Грива, К. Ушинський, А. Макаренко, М. Монастирська.

Проблема толерантності є актуальною у XXI столітті. У час, де всі розмежувались один від одного, а в кожного є свої демократичні свободи та права, має бути певна взаємоповага та межа у ставленні один до одного. Наявність в особи своєї системи цінностей може викликати конфлікт у соціумі, тому варто навчитись поважати себе та інших, щоб уникнути цього.

У Загальній Декларації прав людини зазначається: «Усі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності й правах, вони наділені розумом і совістю й повинні ставитись один до одного в дусі братерства. Кожна людина повинна мати всі права й усі свободи, проголошені цією Декларацією, без будь-якого розходження, як от: відносно раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних або інших переконань, соціального походження, майнового, станового або іншого становища» [3].

Важливо навчитись дотримуватись таких духовних якостей як повага, відчуття братерства та рівності, толерантного ставлення, любові до ближніх.

Девід Хейд писав: «У філософському відношенні толерантність являє собою невловимий концепт» [5]. Дана філософія виступає як низка високоморальних етичних цінностей, що є дотичною до соціального, культурного, економічного духовного та політичного життя.

Дошкільник молодшого віку стає психологічно готовий до формування та усвідомлення моральних цінностей. Ми вважаємо, що на формування особистості малюка впливає три основних фактори: сім'я, вихователь та навчальні дошкільні заклади.

Дитина спроможна відтворювати поведінку оточуючих, насамперед батьків. Ярослав Драб пише: «Протягом третього року життя в малюка дуже сильно розвивається здатність до наслідування, а безпосередньо в спілкування з дорослими» [2, с. 11]. Тому варто покладатись на досвід батьків, вміння показати гідний приклад для наслідування, а виховання розпочинається в сім'ї.

Одним із дидактичних методів, що ефективний для дітей у 2-3 роки, є пояснення та логічне обґрунтування. У цей період дитина набуває певного досвіду та робить перші значні спостереження. Тому, до прикладу, варто дитині наводити певні життєві ситуації і пояснювати чому так, а не інакше. Крім цього, це ще формує мислення.

Вітчизняний педагог Василь Сухомлинський вважав, що основа духовності закладається саме в ранньому дитинстві, але в результаті лише наочності та спостереження, що властиво для дошкільнят [6, с. 206].

Толерантність дитини буде зростати у психологічно здоровій родині, де батьки поважають один одного, вміють слухати, приймати та пробачати. Дорослим необхідно враховувати інтереси малюка, допомагати йому у формуванні свого «Я», давати право вибору, бути зацікавленими у формуванні сильної особистості.

Важливим проявом толерантності є любов – джерело та гарантія благополуччя дитини. У вихованні дитини постійно має бути присутній психологічний контакт. Сімейні цінності чітко будуть простежуватись у поведінці дошкільника. Батьки самостійно можуть сформувати певну систему цінностей, в основі якої є співчуття, прийняття, вміння пробачати та розуміти. Одним із методів виховання є наслідування, що завжди треба пам'ятати. Тому працювати потрібно не лише над дитиною, а в першу чергу над собою.

Наступним чинником у формуванні терпимості у дошкільника є його наставник – вихователь. У своїй праці «Як виховати справжню людину» В. Сухомлинський пише: «По суті, виховання справжньої людини є одухотворення красою людського духу – настільки глибоке одухотворення, що маленька людина замислюється: хто я? Для чого я живу на світі? Це велике мистецтво і велика педагогічна мудрість: вміння говорити своїм маленьким вихованцям, а потім підліткам, юнакам і дівчатам про красу людського духу» [6, с. 92]

Аналізуючи дану цитату, можна сказати, що вихователь є одним із головних авторитетних людей у житті дитини, хто допоможе сформувати її як особистість. Педагог має бачити у своєму вихованці найкращі риси, закладати любов до оточуючих, музики, культури. Цим він і формуватиме повагу до високоморальних цінностей.

Василь Сухомлинський наголошував: «Ніхто не вчить маленьку дитину: будь байдужим до людей, ламай дерева, попирай красу, вище за все став своє особисте. Все діло в одній, у дуже важливій закономірності духовного виховання. Якщо людину вчать добра – вчать уміло, розумно, вимогливо, то в результаті буде добро» [6, с. 57].

Одним із основних аспектів виховання толерантності є вміння висловлювати та проявляти різноманітні почуття. Ольга Грива пише, що виховання почуттів відбувається за допомогою механізмів співчуття та співпереживання, які оточуючі повинні давати дитині [1]. Робота вихователя є складною, вона має містити у собі навчально-виховний процес та материнську любов до свого вихованця. Потрібно мати тонку психологічну межу, щоб не нашкодити дитині, але лише направити її у правильне русло. Педагог має забезпечити умови для формування толерантності у дітей. Для дошкільного віку провідним методом навчання є гра, тому це буде актуально застосовувати, щоб навчити малюка. Так вихователь зможе змоделювати та закласти у підсвідомості дитини ті чи інші норми поведінки, допоможе розкритись дитині, навчить проявляти власні почуття.

Вчитель має комунікувати з дитиною та йти безпосередньо на взаємний контакт. Костянтин Ушинський стверджує: «Основою педагогічної толерантності в педагогічній концепції мають бути особистості дитини й педагога» [7, с 454].

Педагог має пам'ятати та рахуватись з думкою дитини, він виховує гідну людину, яка з часом могла б керуватись власними принципами, розумом та совістю. Дитині потрібно дати усвідомлення того, що вона індивідуальна, не така як будь-хто інший, і це потрібно поважати. Основним завданням є пробудження ініціативності та свідомості дитини. Важливо закласти прості істини, щоб дитина навчилася цінувати себе та оточуючих. Навчити цінувати людську гідність, проявляти любов та повагу.

Третім рушійним фактором у формуванні толерантності дошкільника, як індивідуальної особистості є дошкільні заклади. Адаптувати дитину в соціумі насамперед допомагає дитячий колектив. Роль дитячих садочків у становленні дитини як індивідуальної особистості є дуже важливою. Саме там дитина починає знайомитись із позитивним та негативним ставленням. В цей момент вихователю потрібно лояльно оцінювати ситуацію та підбирати ефективні методи виховання.

Одним із завдань дошкільної освіти є те, що вихователь повинен дати дитині почуття усвідомлення спорідненості з іншими національними культурами, поглядами, цінностями. Ключовим є те, що відвідуючи дошкільні заклади дитина перебуває у соціумі, розвиває себе як особистість, проявляє ті чи інші зацікавленості. Проходить своєрідний процес адаптації, що готує малюка до подальшого життя. Саме в колективі ми навчаємось духовності та толерантного ставлення до оточуючих. Середовище – один із головних факторів, що формує індивідуальність дитини.

Отже, у вихованні високоморальних цінностей у дошкільника є три рушійні фактори: сім'я, педагог та соціум. Усе це впливає на формування дитини як індивіда та закладає певну модель поведінки і взаємостосунків у подальшому житті. Важливим є безпосередній зв'язок між цими компонентами. Будь-яка система працює в комплексі. У нашому випадку це партнерська педагогіка, яка має будуватися рівномірно у трикутнику: сім'я-педагог-середовище. Толерантність виступає однією із базових моделей поведінки, яку має вміти проявляти дитина ще з раннього дошкільного віку, але для цього їй потрібно допомагати пояснюючи, турбуючись та проявляючи свою любов.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грива О.А. Виховання толерантності в дітей та молоді : Психолог-2005-№21-22 с. 3-11.
2. Дрaб Я М. Мені 2 роки : навч.посіб. Харків : Вид.група «Основа», 2018. 192 с.
3. Загальна Декларація прав людини URL : https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення 19.02.2020.)
4. Палько І. М. Толерантність (tolerance). Колективна монографія: Енциклопедія прав людини: соціально-педагогічний аспект/за заг.ред. проф. Н. А. Сейко. Житомир, 2014 URL: <http://eprints.zu.edu.ua/23627/1/Енциклопедія.PDF> (дата звернення 29.02.2020.)
5. Толерантність чи терпимість? // Українська правда : веб-сайт. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2012/03/3/6959888/> (дата звернення 20.02.2020.)
6. Сухомлинський В.О. Як виховати справжню людину : вибр. твори. Т. 2. Київ : Радянська школа, 1976. 670 с.
7. Ушинський К. Д. Человек как предмет воспитания: вибр.твори. Т. 6. : Москва : Педагогика, 1990. 527 с .